

Date: 23rd May-2025

**POLITEXNIKUM O'QUVCHILARIDA TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI
SHAKLLANTIRISHDA "BIZNES ASOSLARI" FANINING O'RNI**

Oripova Ra'no Tolibovna

Farg'ona viloyati Qo'shtepa tumani 1-son politexnikumining
"Biznes asoslari" fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada politexnikumda o'qitiladigan "Biznes asoslari" fanining o'quvchilarni zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlashdagi o'rni yoritilgan. Unda ushbu fan orqali yoshlarda tadbirkorlik faoliyati haqida nazariy va amaliy bilimlar, mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, iqtisodiy tafakkur va liderlik kabi muhim ko'nikmalarni shakllantirish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, fanni interaktiv usullar asosida o'qitishning afzalliklari, kasbiy rivojlanishga ta'siri va real biznes muhiti bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, biznes asoslari, politexnikum, kasbiy ko'nikmalar, iqtisodiy tafakkur, innovatsion yondashuv, interaktiv metodlar, o'quv jarayoni, amaliy bilimlar, yoshlar tashabbusi.

Bugungi globalashuv jarayonlari, bozor iqtisodiyotining chuqurlashuvi va raqobatning keskinlashuvi sharoitida har bir davlatning barqaror rivojlanishi, avvalo, aholining faol va tashabbuskor tabaqasini shakllantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida, xususan, kasbiy ta'lim muassasalarida tadbirkorlik ruhiyatini shakllantirish, yosh avlodni real iqtisodiy hayotga tayyorlash dolzarb vazifa sifatida qaralmoqda.

Politeknikumlar – bu o'rta maxsus kasbiy ta'lim muassasalari bo'lib, ular o'quvchilarni nafaqat muayyan kasbga o'rgatadi, balki mustaqil faoliyat yuritishga, o'z ishini yo'lga qo'yishga tayyorlaydi. Shu sababli, "Biznes asoslari" fanini o'qitish ushbu ta'lim bosqichida muhim o'rin egallaydi. Bu fan orqali o'quvchilar zamonaviy biznes muhitini tushunishga, iqtisodiy fikrlashga, qaror qabul qilish va tashabbus ko'rsatishga o'rganadilar. Ayniqsa, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar tez-tez o'zgarib turadigan hozirgi zamonda yoshlarning o'z bilim va ko'nikmalari asosida mustaqil faoliyat yuritishga tayyor bo'lishi, ularni kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik, xizmat ko'rsatish sohasiga yo'naltirish alohida ahamiyat kasb etadi.

"Biznes asoslari" fanining o'quv dasturi o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish, bozor tamoyillari asosida ish yuritish, biznes reja tuzish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish kabi dolzarb ko'nikmalarni singdirishga qaratilgan. Fan o'z mohiyatiga ko'ra o'quvchilarni kelgusida kichik tadbirkor sifatida o'z faoliyatini boshlashga tayyorlaydi. Ular nafaqat nazariy bilimga, balki amaliy ko'nikmaga ham ega bo'lishlari lozim. Bu esa o'qituvchidan yangicha yondashuv, zamonaviy metodlar va innovatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy etishni talab etadi.

Date: 23rd May-2025

“Biznes asoslari” fanining mazmuni va o‘quvchilar uchun dolzarbligi. “Biznes asoslari” fani politexnikumlarda o‘quvchilarning bozor iqtisodiyoti sharoitida erkin fikrlash, iqtisodiy muhitni tahlil qilish, biznesni tashkil etish va yuritish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur fan orqali o‘quvchilar quyidagi muhim yo‘nalishlarda bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar:

- Bozor iqtisodiyotining asosiy qonuniyatlari;
- Tadbirkorlik faoliyati turlari va ularning huquqiy asoslari;
- Biznes reja tuzish va investitsiya loyihalarini ishlab chiqish;
- Moliyaviy va soliq hisobini yuritish;
- Raqobat muhitini tahlil qilish va marketing strategiyasini ishlab chiqish.

Bularning barchasi o‘quvchining nafaqat kasbiy salohiyatini oshiradi, balki ularni kelajakda o‘z shaxsiy biznesini yo‘lga qo‘yishga tayyorlaydi. Ayniqsa, bugungi kunda davlat tomonidan yoshlarga yaratilayotgan imtiyozlar, subsidiya va grantlar tizimi bu fan orqali berilayotgan bilimlarni yanada amaliyotga yo‘naltirish imkonini beradi.

Tadbirkorlik ko‘nikmalarini shakllantirishda fan mazmunining o‘rni. “Biznes asoslari” fanining samaradorligi, eng avvalo, o‘quvchilarni real iqtisodiy muhitga tayyorlash bilan belgilanadi. Tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy faoliyat, balki ijtimoiy mas’uliyat, riskni boshqarish, innovatsion fikrlash, muammoga tizimli yondashish va liderlik fazilatlarini ham o‘z ichiga oladi. Shuning uchun, bu fanni o‘qitishda quyidagi ko‘nikmalarni shakllantirish muhim hisoblanadi:

Ijodiy fikrlash: o‘quvchilar yangi mahsulot yoki xizmat g‘oyalarini ishlab chiqishga harakat qiladi;

Muammo yechimi va qaror qabul qilish: biznesdagi muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri yo‘l topa olish malakasi rivojlanadi;

Liderlik va jamoa bilan ishlash: guruhlarda loyiha ustida ishlash orqali o‘zaro muloqot va rahbarlik ko‘nikmalari orttiriladi;

Bozor tahlili va strategik rejalashtirish: o‘quvchilar raqobatchilar, iste’molchilar va xarajatlar tahlili asosida biznes qarorlar qabul qilishni o‘rganadilar.

O‘qitish metodikasi va innovatsion yondashuvlar. “Biznes asoslari” fanini samarali o‘qitishda o‘qituvchilar an’anaviy dars usullaridan tashqari quyidagi zamonaviy metodik yondashuvlardan keng foydalanishlari maqsadga muvofiq:

Case-study (vaziyatli tahlil) – real biznes holatlarini o‘rganib, tahlil qilish orqali o‘quvchilar mustaqil fikrlashga o‘rgatiladi.

Biznes o‘yinlar – o‘quvchilar turli biznes rollarni bajarish orqali simulyatsiya asosida tajriba orttiradilar.

Startup loyihalar tayyorlash – guruhlarda o‘quvchilar o‘z biznes loyihalarini ishlab chiqib, taqdimot qilishadi.

Debatlar va rolli o‘yinlar – o‘quvchilar bahs va fikr almashuvi orqali bozor munosabatlarini chuqurroq anglaydilar.

Raqamli texnologiyalar – Google Forms, Canva, PowerPoint, Miro, Jamboard kabi vositalardan foydalanish orqali interaktiv ta’lim muhitini shakllantirish.

Date: 23rd May-2025

Ushbu yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat fanga qiziqishni, balki unda faol ishtirok etish, mustaqil tadqiqot olib borish, yangilik yaratishga intilishni ham rag'batlantiradi.

Kasbiy ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi. Politeknikumda o'qitiladigan mutaxassisliklar va "Biznes asoslari" fanining integratsiyasi o'quvchilarni o'z kasbi asosida tadbirkorlikni boshlashga tayyorlaydi. Masalan:

- **Avtomexanik yo'nalishidagi o'quvchi** o'z servis xizmatini tashkil etishi mumkin;
- **Tikuvchilik yo'nalishidagi o'quvchi** dizayn studiyasi yoki kiyim tikish sexini ochishi mumkin;
- **Axborot texnologiyalari yo'nalishidagi o'quvchi** veb-dasturlash, grafik dizayn yoki IT-konsalting xizmatlarini ko'rsatishi mumkin.

Bunday integratsiya nafaqat iqtisodiy mustaqillikka olib keladi, balki o'quvchining kasbiy va shaxsiy o'sishini ham ta'minlaydi. Shu sababli, "Biznes asoslari" fani politeknikumdagi barcha yo'nalishlar uchun universallikka ega bo'lib, har bir o'quvchining ehtiyojiga moslashtirilgan holda olib borilishi lozim.

Umumiy aytganda "Biznes asoslari" fani politeknikum o'quvchilari uchun nafaqat nazariy bilimlar manbai, balki ularni real hayotga tayyorlovchi muhim amaliy vosita sifatida xizmat qiladi. Bugungi kundagi iqtisodiy jarayonlar, bozor munosabatlarning dinamikasi va jamiyatdagi tadbirkorlik faoliyatiga bo'lgan talab shuni ko'rsatmoqdaki, yoshlar o'z yo'nalishida nafaqat malakali mutaxassis, balki tashabbuskor, mustaqil fikrlovchi va o'z biznesini yuritishga qodir shaxs sifatida shakllanishi zarur.

Ushbu fan orqali o'quvchilar iqtisodiy tafakkur, innovatsion yondashuv, bozor talablarini tahlil qilish, resurslardan samarali foydalanish, jamoaviy ishlash va liderlik kabi ko'nikmalarni egallaydilar. Ayniqsa, raqobatbardosh va barqaror iqtisodiyot uchun yosh tadbirkorlarning yetishib chiqishi katta ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega. Shunday ekan, "Biznes asoslari" fanining o'quv jarayonidagi o'rni tobora ortib bormoqda.

Fanni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, amaliy mashg'ulotlar va loyiha asosida ta'lim yondashuvlaridan foydalanish o'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Aynan shunday metodik yondashuvlar orqali o'quvchilarda nafaqat fanga nisbatan ijobiy munosabat, balki amaliy faoliyatga intilish, o'ziga bo'lgan ishonch va kasbiy o'sishga yo'naltirilgan fikrlash shakllanadi. Shu sababli, politeknikumlarda "Biznes asoslari" fanini samarali tashkil etish, o'qituvchilarning doimiy malakasini oshirib borish, amaliyotga yo'naltirilgan darslarni tashkil etish va yoshlarni real biznes muhitiga yaqinlashtirish zamonaviy kasbiy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi shart. Faqatgina shundagina biz o'z oldimizga qo'ygan – tashabbuskor, bilimli, malakali va innovatsion fikrlovchi yoshlar safini kengaytirish maqsadiga erisha olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A., Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch, Ma'naviyat, Toshkent, 2008, 176 b.

Date: 23rd May-2025

2. Abdurazzoqova Z.X., Tadbirkorlik asoslari, IQTISOD-MOLIYA, Toshkent, 2019, 204 b.
3. G'ulomova M.Yu., Biznes va tadbirkorlik asoslari, Fan va texnologiya, Toshkent, 2020, 212 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash va ularni kasb-hunarga yo'naltirish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-5006-sonli qarori, 2021-yil 7-yanvar.
5. Akhmedova D.A., Tadbirkorlik faoliyatining psixologik asoslari, "Innovatsion ta'lim" jurnali, 2022, №3, B. 45-50.
6. Qurbonov Sh.Q., Kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun "Biznes asoslari" darsligi, O'quvchi, Toshkent, 2018, 178 b.
7. Turaqulov M., Biznes asoslari: Nazariy va amaliy jihatlar, Iqtisodiyot, Toshkent, 2021, 198 b.
8. OECD (2021), *Entrepreneurship Education at School in Europe*, European Commission, Brussels.
9. Murodova G.G., Tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda fanlararo integratsiya, "Pedagogik innovatsiyalar" jurnali, 2023, №2, B. 36-41.
10. World Bank (2020), *Education for Entrepreneurial Competence*, Washington D.C.

